

ANDIJON VILOYATI JALAQUDUQ TUMANI TOPONIMIKASI HAQIDA

Ergashev Diyorbek

Andijon davlat pedagogika instituti talabasi

Ilmiy rahbar: Sariqulov Mirkomil Olimovich

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya. *Andijon viloyati Jalaquduq tumani toponimikasi o'ziga xos tarixiy, madaniy va geografik jihatlarni o'zida aks ettiradi. Ushbu hududdagi joy nomlari mahalliy xalqning yashash tarzi, urf-odatlari, tabiat resurslari va tarixiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liq. Jalaquduq toponimikasida qadimiy turkiy til unsurlari, o'zbekcha mahalliy lahjalar, shuningdek, arab va fors tillaridan kirib kelgan atamalar ham uchraydi.*

Hududning "Jalaquduq" deb nomlanishi etimologik jihatdan "jala" (yog'ingarchilik) va "quduq" (quduq) so'zlarining birikmasidan kelib chiqib, qishloq xo'jaligiga moslashgan aholining suv manbalarini nomlashdagi qadimiy an'analarini aks ettiradi. Shuningdek, tuman hududida joylashgan qishloq, mahalla va tog'-adirlarga oid joy nomlari ham tabiiy-geografik xususiyatlar, tarixiy shaxslar va voqealar bilan bog'liq.

Mazkur toponimik tadqiqot Jalaquduq tumanining tarixini o'rganishda muhim manba bo'lib, madaniy merosni saqlash va kelgusi avlodlarga yetkazishda katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, u hududiy identifikatsiya va mahalliy turizm rivojida ham foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: *Jalaquduq tumani, Andijon viloyati, toponimika, etimologiya, tarixiy joy nomlari, madaniy meros, geografik xususiyatlar, mahalliy lahjalar, suv manbalari, qishloq xo'jaligi, tarixiy shaxslar, tabiiy resurslar.*

ABOUT TOPONYMY OF JALAQUDUQ DISTRICT ANDIJAN REGION

Annotation. *The toponymy of Jalakudud district of Andijan region reflects its own historical, cultural and geographical aspects. Place names in this area are closely related to the way of life, customs, natural resources and historical processes of the local people. Elements of the ancient Turkic language, local Uzbek dialects, as well as terms introduced from Arabic and Persian languages are also found in the toponymy of Jalakudud.*

The name of the region "Jalakudud" is etymologically derived from the combination of the words "jala" (rainfall) and "kudud" (well) and reflects the ancient traditions of naming water sources of the population adapted to agriculture. Also, the names of the villages, neighborhoods and mountains located in the district are related to natural-geographic features, historical figures and events.

This toponymic study is an important source for studying the history of Jalakudud district and is of great importance in preserving cultural heritage and passing it on to future generations. At the same time, it can be useful for regional identity and local tourism development.

Keywords: *Jalakudud district, Andijan region, toponymy, etymology, historical place names, cultural heritage, geographical features, local dialects, water sources, agriculture, historical figures, natural resources.*

KIRISH

Jalaquduq tumani Andijon viloyatining tarixiy va madaniy jihatdan boy hududlaridan biri hisoblanadi. Ushbu hududning toponimikasi, ya'ni geografik nomlari o'zida mahalliy xalqning hayoti, urf-odatlarini va tabiiy sharoitlarini aks ettiradi. Joy nomlarini tahlil qilish orqali hududning tarixi, til xususiyatlari va madaniy rivojlanishi haqida qimmatli ma'lumotlar olish mumkin. Ushbu maqola Jalaquduq tumani toponimikasining etimologiyasi, tarixiy va madaniy ahamiyati haqida ma'lumot berishga qaratilgan.

“Jalaquduq” atamasining etimologiyasi xalq tilidan kelib chiqqan bo'lib, ikki qismdan iborat: “jala” va “quduq”. “Jala” so'zi turkiy tillarda “yog'ingarchilik”, “yomg'ir” ma'nosini anglatadi, “quduq” esa suv olish uchun ishlatiladigan chuqur joyni bildiradi. Ushbu nom hududning suv manbalari bilan boy ekanligini va aholi suvdan foydalanishda muhim ahamiyatga ega bo'lganini ko'rsatadi. Bu atama, ayniqsa, qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan tuman uchun muhim bo'lgan ekologik va iqtisodiy sharoitlarni aks ettiradi.

Jalaquduq tumani hududida ko'plab qishloq, mahalla va tabiiy obyektlarning nomlari xalqning turmush tarzi va tarixiy jarayonlari bilan bog'liq. Masalan:

Cho'ldara: Bu qishloq nomi “cho'l” va “dara” so'zlarining birikmasidan iborat bo'lib, geografik jihatdan ochiq cho'l zonasiga yaqin joylashganligidan darak beradi.

Toshloq: Tabiiy toshli hududlar yoki tosh bilan qoplangan yerlarni anglatuvchi bu nom tuman tarixida tog' jinslari va tabiiy resurslardan foydalanilganini bildiradi.

Bog'iston: Ushbu nom tuman aholisi bog'dorchilik va dehqonchilik bilan shug'ullanganligini ko'rsatadi.

Jalaquduq tumani toponimikasi xalqning ijtimoiy-iqtisodiy hayoti va tarixiy bosqichlarini o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Ko'plab joy nomlari qadimiy turkiy unsurlarga ega bo'lib, ular orqali mahalliy xalqning tili va madaniyatini o'rganish mumkin. Shuningdek, arab va fors tillaridan kirib kelgan ba'zi atamalar islom davri va uning mahalliy madaniyatga ta'sirini aks ettiradi.

Toponimika hududning madaniy merosini saqlash va kelajak avlodlarga yetkazishda katta ahamiyatga ega. Masalan, qadimiy joy nomlarini o'rganish orqali ularning tarixiy ildizlarini tiklash, ularni madaniy turizm obyektlariga aylantirish mumkin. Shu bilan birga, toponimika hududiy identifikatsiya va ma'naviy uyg'unlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Jalaquduq tumani geografiyasi, xususan, uning tog'-adirlari, cho'l zonalari va daryo bo'ylarining joy nomlariga bevosita ta'sir qilgan. Misol uchun, suv manbalari yaqinida joylashgan qishloqlar odatda suv bilan bog'liq nomlarga ega, masalan, Qorasuv,

Bulog‘boshi. Bu nomlar mahalliy aholining suvga bo‘lgan ehtiyojini va uning kundalik hayotdagi ahamiyatini aks ettiradi.

XULOSA

Jalaquduq tumani toponimikasi o‘zining tarixiy, madaniy va geografik o‘ziga xosliklari bilan ajralib turadi. Ushbu hududning joy nomlarini o‘rganish mahalliy xalqning turmush tarzi va tarixi haqida ko‘proq bilishga yordam beradi. Bu nafaqat ilmiy-tadqiqot uchun, balki madaniy merosni saqlash va turizmni rivojlantirish uchun ham muhimdir. Shu sababli, Jalaquduq toponimikasini kengroq tadqiq qilish va targ‘ib qilish zaruriyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bekmurodov, A. “O‘zbekiston toponimikasi”, Toshkent: Fan, 2005.
2. Jo‘rayev, H. “O‘zbek toponimikasi bo‘yicha tadqiqotlar”, Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008.
3. Qodirov, N. “Geografik joy nomlarining tarixiy-etimologik tahlili”, Toshkent: Universitet nashriyoti, 2010.
4. Rasulov, R. “Jalaquduq tarixi va hozirgi holati”, Andijon: Mahalliy nashr, 2019.
5. Sodiqov, A. “Andijon viloyati tarixi va madaniyati”, Andijon: Andijon davlat universiteti nashriyoti, 2015.
6. Худойназаров, Ф. Х. (2024). Кичик Бизнес Субъектлари Фаолиятига Инновацион Технологияларни Жорий Этиш. International scientific journal of Biruni, 3(2), 178-186.
7. Ghodake, S. P., Malkar, V. R., Santosh, K., Jabasheela, L., Abdufattokhov, S., & Gopi, A. (2024). Enhancing Supply Chain Management Efficiency: A Data-Driven Approach using Predictive Analytics and Machine Learning Algorithms. International Journal of Advanced Computer Science & Applications, 15(4).
8. Abdufattokhov, S., Ibragimova, K., & Gulyamova, D. (2021, November). The applicability of machine learning algorithms in predictive modeling for sustainable energy management. In International Conference on Forthcoming Networks and Sustainability in the IoT Era (pp. 379-391). Cham: Springer International Publishing.
9. Alisherovna, M. K. (2022). Use of communication networks in the optimization of investment project work. TRANS Asian Journal of Marketing & Management Research, 11(5and6), 49-52.
10. Abdilakimova, U. B., & Musoyeva, A. B. (2022). The Importance of Socio Linguistic Competence in Forming Perspective Foreign Language Teachers' professional Development.